

Tjipto, teleurgesteld door de ontwikkeling van *Boedi Oetomo* in conservatieve richting, werd in september '12 in Bandoeng mede-oprichter en vice-voorzitter van een politieke partij welke, ongeacht het feit dat het recht van politieke vereniging en -vergadering nog niet eens was erkend, de leuze 'Een vrij en soeverein Indië voor de Indiërs' aanhief (daarmee de lijn doortrekkend die Brooshoofd en de zijnen vijf-en-twintig jaar eerder hadden uitgestippeld) en welke dus duidelijk anti-gouvernementeel was: de Indische Partij.

De belangrijkste figuur onder de overige oprichters was de voorzitter, E. F. E. Douwes Dekker¹, zoon van een van Multatuli's broers die getrouwd was met een vrouw van gemengd Duits-Javaanse afkomst. E. F. E. Douwes Dekker, geboren in 1879, had dus een Javaanse grootmoeder – hij kon zich van zijn jonge jaren af de gevoelens van gegriefdheid die bij de Indische Nederlanders waren ontstaan, ten volle indenken, trouwens ook die van de inheemse arbeiders bijvoorbeeld op de koffieplantages en in de suikerfabrieken. Hij werd, na de hbs in Batavia doorlopen te hebben, eerst employé op zulk een plantage, daarna in zulk een fabriek; in beide gevallen werd hij spoedig ontslagen omdat hij voor de inheemse arbeiders opkwam. Ten tijde van de Boerenoorlog trok hij naar Zuid-Afrika om aan de zijde van de Boeren te vechten tegen de Engelsen. Die maakten hem krijgsgevangen en interneerden hem twee jaar op Ceylon. In 1903 kwam hij op Java terug. Hij werd er journalist, laatstelijk aan het *Bataviaas Nieuwsblad*, en het is waarschijnlijk dat hij in Batavia de jeugdige inheemsen stimuleerde, die tot de oprichting van *Boedi Oetomo* overgingen. Hij bleef met hen, vooral ook met Tjipto, in contact.

Na een reis naar Europa vestigde hij zich in 1910 in Bandoeng waar hij een blad ging uitgeven, *De Express*. Over de inhoud daarvan was dr. D. A. Rinkes, adjunct-adviseur voor inlandse zaken, allerminst te spreken. 'Het gevoel van eigenwaarde', rapporteerde hij aan gouverneur-generaal Idenburg,

'tracht de heer D.D. op te wekken, enerzijds door de 'Indiërs' te vleien en hun goede eigenschappen in allerlei variaties ten tonele te voeren, anderzijds door de Europeanen (volbloed-) neer te halen door uitvoerige verhalen nopens hun lichtzinnige en gedepaveerde leven in alle vormen, de moorden, diefstallen,

¹ Wat wij over hem schrijven, is hoofdzakelijk gebaseerd op de studie van P. W. van der Veur: 'E. F. E. Douwes Dekker. Evangelist for Indonesian Political Nationalism', opgenomen in de in 1980 verschenen, door prof. dr. C. Fasseur samengestelde bundel *Geld en geweten*, dl. II, pag. 78-95.